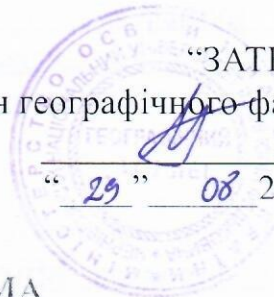

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії
(назва кафедри)

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан географічного факультету
Заячук М. Д.
“ 29 ” 08 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
Культурні ландшафти
(назва навчальної дисципліни)
вибіркова
(вказати: обов'язкова / вибіркова)
Освітньо-професійна програма ОП «Географія»
(назва програми)
Спеціальність 014.07 - Середня освіта (Географія)
(вказати: код, назва)
Галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка
(вказати: цифр, назва)
Рівень вищої освіти перший, бакалаврський
Географічний факультет
Мова навчання українська
(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці, 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни **Культурні ландшафти** складена відповідно до освітньо-професійної програми Середня Освіта

Розробники: Проскурняк Мирослав Михайлович, доцент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, к. географ. н.;

Добинда Ірина Петрівна, асистент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, к. географ. н.

(П.І.Б. автора, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Викладач (чі), що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:

Проскурняк Мирослав Михайлович, доцент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, к. географ. н.;

Добинда Ірина Петрівна, асистент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, к. географ. н.

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від “26” серпня 2025 року

Завідувач кафедри Рідунь Б.Т.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою інституту / факультету

Протокол № 1 від “28” серпня 2025 року

Голова методичної ради інституту / факультету Наталя АНДРУСЯК

Мета, завдання і пререквізити навчальної дисципліни. Мета – сформувані у студентів світоглядні, загальнонаукові та конкретні науково-рефлексивні знання про ландшафти, а також розвинути науково-методичні і прикладні навички їх вивчення з метою раціонального використання. **Завдання** - закласти в студентів уявлення про нерозривну єдність усіх природних компонентів ландшафтної сфери Землі, знання про природні та антропогенні комплекси, наукові основи оптимізації взаємовідносин людини і природи, принципи і методи створення культурних ландшафтів, освоїти методику складання карт ландшафтних комплексів, знати принципи їх побудови і способи зображення.

Результати навчання У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**: історію й атрибути ландшафтознавства, основи теорії та методології науки; закономірності походження, просторової структури, функціонування і розвитку ландшафту; класифікацію і фізико-географічне районування ландшафтів Землі; наукові та прикладні напрями ландшафтознавства;

вміти: рефлексувати світоглядними, загальнонауковими і конкретно науковими знаннями про ландшафт, а також володіти навичками їх аналізу та синтезу з метою раціонального використання ландшафтів; складати карти ландшафтних комплексів; завдяки співставленню серії карт компонентів природи вміти з'ясовувати взаємозв'язки між ними, складати комплексний профіль території; володіти методикою польових ландшафтознавчих досліджень.

Загальні компетентності.

ЗК 05. Здатність до генерування нових ідей (креативності), виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості.

ЗК 06. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, володіння навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 13. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, провадження інноваційної діяльності, здатність генерувати нові ідеї, творчо підходити до розв'язання проблем.

Спеціальні (фахові) компетентності.

ФК 01. Здатність застосовувати базові знання для оволодіння професійно орієнтованими дисциплінами в науковій дослідницькій і професійній діяльності.

ФК 09. Здатність навчити аналізувати географічні об'єкти й процеси як антропогенного, так і природного походження, з погляду фундаментальних принципів і знань природничих наук.

ФК 12. Здатність навчити застосовувати географічні знання при вивченні світу, регіону, країни, своєї місцевої, володіння інструментарієм краєзнавчих досліджень.

Програмні результати навчання.

ПРН 01. Знати основи психології, педагогіки, методики викладання а також фундаментальних і прикладних наук, необхідних для досягнення результатів навчання.

ПРН 05. Знання основних принципів і положень географічної науки та їх використання у професійній педагогічній діяльності.

ПРН 12. Здатність застосувати знання основних правил організації польових та камеральних досліджень у педагогічній діяльності та позакласній і позашкільній роботі.

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекцій	практичних	семінарських	лабораторних	самостійної роботи	інд.з.	
Денна	2025	3	3	90	30	30			30		Залік
Заочна	2025		3	90	8	4			78		Залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин

	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	л	і н	с.р .		л	п	л	і	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Методологічні основи вивчення культурних ландшафтів												
1. Культурне ландшафтознавство як науковий напрям. Об'єкт, предмет, зміст і завдання. Методологічні засади вивчення. Основні наукові напрями та підходи досліджень культурних ландшафтів.	4	2				2	4	1				3
2. Історія розвитку вчення про культурні ландшафти. Обґрунтування загальних уявлень про ландшафт. Розробка вчення про морфологію ландшафту. Становлення досліджень культурних ландшафтів.	4	2				2	3					3
3. Ландшафт як соціокультурний феномен. Основні тлумачення культурного ландшафту. Загальні визначення	6	4				2	5	1				4

культурного ландшафту. Класифікація культурного ландшафту і критерії ЮНЕСКО.												
4. Ознаки культурного ландшафту. Ландшафт з точки зору культури. Основні ознаки культурного ландшафту. Лінії розкриття культурного ландшафту.	6	4				2	5	1				4
5. Людина як суб'єкт сприйняття ландшафту. Теорії сприйняття людиною ландшафту. Загальна схема сприйняття людиною ландшафту. Біолого-еволюційні чинники сприйняття ландшафту. Соціокультурні чинники сприйняття ландшафту. Персональні особливості людини і сприйняття ландшафту.	6	4				2	5	1				4
6. Етнічний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи етнічних	6	4				2	5	1				4

ландшафтів												
7. Сакральний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи сакральних ландшафтів.	4	2				2	5	1				4
8. Символічний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи символічних ландшафтів.	4	2				2	4					4
9. Політичний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи політичних ландшафтів.	4	2				2	5	1				4
10. Антропогенний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи антропогенних ландшафтів.	6	4				2	5	1				4
Разом за змістовим модулем 1	50	30	-			20	46	8				38
Змістовий модуль 2. Наукові та прикладні напрями ландшафтознавства												
11. Культурні ландшафти Буковини	3		2			1	4					4
12. Культурні	3		2			1	4					4

ландшафти Галичини											
13. Культурні ландшафти Волині	3		2			1	4				4
14. Культурні ландшафти Закарпаття	3		2			1	4				4
15. Культурні ландшафти Поділля	3		2			1	4				4
16. Культурні ландшафти Запоріжжя	3		2			1	4				4
17. Культурні ландшафти Одещини	3		2			1	4				4
18. Культурні ландшафти Херсонщини	3		2			1	4				4
19. Проектування культурного ландшафту (КЛ). Принципи проектування, естетика й архітектура. Роль управління й моніторингу в динаміці КЛ.	5		4			1	4				4
Тема 20. Польові семінари з оцінки досконалості різних родів і видів КЛ. Оцінка різних якостей ландшафтів за маршрутом екскурсії. Розробка рекомендацій щодо використання, збереження та покращення основних якостей КЛ. Розробка Проекту КЛ.	11		10			1	8		4		4
Разом за змістовим	40	-	30			10	44		4		40

модулем 2												
Усього годин	90	30	30			30	90	8	4			78

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	Культурне ландшафтознавство як науковий напрям. Об'єкт, предмет, зміст і завдання. Методологічні засади вивчення. Основні наукові напрями та підходи досліджень культурних ландшафтів.
2	Історія розвитку вчення про культурні ландшафти. Обґрунтування загальних уявлень про ландшафт. Розробка вчення про морфологію ландшафту. Становлення досліджень культурних ландшафтів.
3	Ландшафт як соціокультурний феномен. Основні тлумачення культурного ландшафту. Загальні визначення культурного ландшафту. Класифікація культурного ландшафту і критерії ЮНЕСКО.
4	Ознаки культурного ландшафту. Ландшафт з точки зору культури. Основні ознаки культурного ландшафту. Лінії розкриття культурного ландшафту.
5	Людина як суб'єкт сприйняття ландшафту. Теорії сприйняття людиною ландшафту. Загальна схема сприйняття людиною ландшафту. Біолого-еволюційні чинники сприйняття ландшафту. Соціокультурні чинники сприйняття ландшафту. Персональні особливості людини і сприйняття ландшафту.
6	Етнічний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи етнічних ландшафтів
7	Сакральний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи сакральних ландшафтів.
8	Символічний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи символічних ландшафтів.
9	Політичний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи політичних ландшафтів.
10	Антропогенний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи антропогенних ландшафтів.

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми (завдання - вивчити базові поняття, описати природну й культурну спадщину історико-географічних країв, провести польовий семінар, оволодіти методикою і виконати Проект)
1	Опис Культурних ландшафтів Буковини
2	Опис Культурних ландшафтів Галичини

3	Опис Культурних ландшафтів Волині
4	Опис Культурних ландшафтів Закарпаття
5	Опис Культурних ландшафтів Поділля
6	Опис Культурних ландшафтів Запоріжжя
7	Опис Культурних ландшафтів Одещини
8	Опис Культурних ландшафтів Херсонщини
9	Проходження і підготовка Звіту польового семінару
10	Розробка Проекту культурного ландшафту

Завдання для самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми (завдання - вивчити базові поняття, описати природну й культурну спадщину історико-географічних країв, провести польовий семінар, оволодіти методикою і виконати Проект)	К-ть годин
1	Культурне ландшафтознавство як науковий напрям.	2
2	Історія розвитку вчення про культурні ландшафти.	2
3	Ландшафт як соціокультурний феномен.	2
4	Ознаки культурного ландшафту.	2
5	Людина як суб'єкт сприйняття ландшафту.	2
6	Етнічний ландшафт.	2
7	Сакральний ландшафт.	2
8	Символічний ландшафт.	2
9	Політичний ландшафт.	2
10	Антропогенний ландшафт.	2
11	Культурні ландшафти Буковини	1
12	Культурні ландшафти Галичини	1
13	Культурні ландшафти Волині	1
14	Культурні ландшафти Закарпаття	1
15	Культурні ландшафти Поділля	1
16	Основи проектування культурного ландшафту	1
17	Польові семінари з оцінки досконалості різних родів і видів КЛ.	4

Методи навчання

- словесні методи (лекція, консультація, дискусія),
- практичні заняття
- графічні роботи.
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали).

Критерії оцінювання

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Критерії оцінок (умови заліків)
	Оцінка (бали)	Пояснення	
Відмінно	A (90-100)	<p>Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)</p>	<p>Студент детально знає теоретичний матеріал і матеріал практичних занять, уміє давати визначення основних понять, розуміє сутність основних положень теорії та вільно їх трактує, оперує науковою термінологією. На запитання викладача по програмі курсу відповідає не вагаючись. Виконав всі види практичних робіт. Опрацював теми для самостійного вивчення.</p>
Добре	B (80–89)	<p>Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)</p>	<p>Студент знає теоретичний матеріал і матеріал практичних робіт, уміє давати визначення основних понять, володіє базовими положеннями. На запитання викладача відповідає чітко. Деякі положення не розкриває повністю. Виконав всі практичні роботи. Опрацював теми</p>

			самостійного вивчення.
	C (70–79)	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	Все вище вказане студент виконує не повною мірою, однак добре знає теорію й практику, виконує завдання викладача. При відповідях на запитання інколи вагається, але знаходить вірні рішення. Опрацював теми для самостійного вивчення.
Задовільно	D60–69	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	Знає основні теоретичні положення, вміє, відповідає на більшу частину запитань викладача, виконав практичні завдання, опрацював більшість тем самостійного вивчення.
	E (50–59)	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	Знає окремі теоретичні положення, відповідає на частину запитань викладача, виконав практичні завдання, опрацював частину тем самостійного вивчення.
Незадовільно	FX (35–49)	Незадовільно о (з можливістю повторного складання)	Не виконані вимоги для оцінки “задовільно”.
	F (1–34)	Незадовільно	-

		0 (з обов'язкови м повторним курсом)	
--	--	---	--

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90-100)	зараховано
Зараховано	B (80-89)	зараховано
	C (70-79)	зараховано
Зараховано	D (60-69)	зараховано
	E (50-59)	зараховано
Не зараховано	FX (35-49)	(незараховано) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незараховано) з обов'язковим повторним курсом

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

Розділ 1. Методологічні основи вивчення культурних ландшафтів

Культурні ландшафти як науковий напрям. Об'єкт, предмет, зміст і завдання. Методологічні засади вивчення. Основні наукові напрями та підходи досліджень культурних ландшафтів.

Історія розвитку вчення про культурні ландшафти. Обґрунтування загальних уявлень про ландшафт. Розробка вчення про морфологію ландшафту. Становлення досліджень культурних ландшафтів.

Ландшафт як соціокультурний феномен. Основні тлумачення культурного ландшафту. Загальні визначення культурного ландшафту. Класифікація культурного ландшафту і критерії ЮНЕСКО.

Ознаки культурного ландшафту. Ландшафт з точки зору культури. Основні ознаки культурного ландшафту. Лінії розкриття культурного ландшафту.

Людина як суб'єкт сприйняття ландшафту. Теорії сприйняття людиною ландшафту. Загальна схема сприйняття людиною ландшафту. Біолого-еволюційні чинники сприйняття ландшафту. Соціокультурні чинники сприйняття ландшафту. Персональні особливості людини і сприйняття ландшафту.

Етнічний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи етнічних ландшафтів.

Сакральний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи сакральних ландшафтів.

Символічний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи символічних ландшафтів.

Політичний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи політичних ландшафтів.

Антропогенний ландшафт. Основи теорії та термінології. Структурна організація та класифікація. Основні класи антропогенних ландшафтів.

Розділ 2. Практика оцінки та впорядкування основних якостей культурного ландшафту в шкільній географії

Методи оцінки естетичних якостей ландшафту. Експертні методи. Психофізичні методи. Когнітивні методи.

Виробнича оцінка ландшафтів. Інформаційна основа, принципи і методи оціночних ландшафтних досліджень. Аналіз і оцінка ландшафтних умов. Ландшафтна типологія і районування. Адаптивний і конструктивний підходи. Ландшафтознавче обґрунтування раціонального використання і збереження довкілля.

Територіальне планування для впорядкування ландшафту. Територіальне та ландшафтне планування. Масштабні рівні, етапи й завдання ландшафтного планування.

Ландшафтна архітектура та дизайн як засіб впорядкування території ландшафту. Зміст ландшафтної архітектури та дизайну. Основні завдання ландшафтної архітектури та дизайну.

Проектування культурного ландшафту. Принципи проектування, естетика й архітектура ландшафту. Роль управління й моніторингу в функціонуванні й динаміці культурного ландшафту.

Аналіз ландшафтних карт для практичного застосування. Аналіз ландшафтних основ для розміщення сільськогосподарських угідь і сівозмін,

лісосмуг, доріг, поселенських, промислових, водних, рекреаційних, природоохоронних об'єктів.

Ландшафтно-інженерне проектування культурного ландшафту. Складання проекту землевпорядкування як основи створення культурного ландшафту.

Полеві семінари з оцінки досконалості різних родів і видів культурних ландшафтів. Оцінка різних якостей ландшафтів за маршрутом екскурсії. Картографування різних якостей культурного ландшафту. Розробка рекомендацій щодо використання, збереження та покращення основних якостей ландшафту. Розробка Проекту впорядкування культурного ландшафту.

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Порядок визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (протокол №16 від 25 листопада 2024 року)» (<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

- робота чи стажування за фахом, що підтверджується документом із підприємства та забезпечує набуття компетентностей, передбачених навчальною дисципліною;
- проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на платформі Coursera та інших фахових платформах.

Результати зараховуються для відповідних тем лекційних і практичних занять чи окремих модулів цієї навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

Рекомендована література

Основна

1. Воловик В.М. Етнокультурні ландшафти: регіональні структури і природокористування / В.М. Воловик. – Вінниця : ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2013. – 464 с.
2. Гродзинський М.Д. Савицька О.В. Ландшафтознавство: Навчальний посібник. - К.: «Київський університет», 2008. – 319 с.
3. Гуцуляк В.М. Ландшафтознавство: Навч. посібник. - Чернівці: Рута, 2005.-124с.

Допоміжна

4. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: Місце і простір: Монографія у 2-ох т. - К.: «Київський університет», 2005. – Т.1. – 431 с., Т.2. – 503 с.
5. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України. – Вінниця: Арбат, 1998. – 292с.
6. Мельник А.В., Міллер Г.П. Ландшафтний моніторинг. - К., 1993.
7. Пащенко В.М. Методологія постнекласичного ландшафтознавства. – К. Б.В., 1999. – 220 с.
8. Романчук С.П. Історичне ландшафтознавство. - К.,1998.
9. Mirosław Proskurniak. Krajobrazy miasta // Kamieniec Podolski. Studia z dziejow miasta i regionu / pod redakcja Feliksa Kiryka. – Tom II. – Krakow: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2005. – S. 57 – 61.

Інформаційні ресурси

1. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології.
2. Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Ландшафтознавство
3. Гуцуляк В.М. Ландшафтознавство: теорія і практика.
4. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства.
5. Проскурняк М.М. Структура закарстованих ландшафтів: Теорія. Методика. Регіональні особливості / М.М. Проскурняк, В.М. Андрейчук. – Чернівці: Рута, 1998. – 120 с.
6. Проскурняк М.М. Ландшафтогенез і природокористування на закарстованих територіях / М.М. Проскурняк, В.М. Андрейчук. – Чернівці: Рута, 1999. – 87 с.

Політика академічної доброчесності

Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО: Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича

https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWertz6_eTUFUBGv4o/view.

Положення про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича

https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSGadrPl_/view та

Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAYkF_CepIk98GPc9E8KznQ/view

Студенти несуть **особисту** відповідальність за випадки їхнього порушення, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше бали, зараховані

студентові/ці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання всіх нарахованих за курс балів.